

## Oranjelaan 2, kerk

Adres	Oranjelaan 2
Postcode	2243 HH
Kadastraal nummer	H 844
Naam	Kerkgebouw voor de Ned. Herv. Gemeente
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermd monument	1
Benoeming onderdelen complex	kerkgebouw
Oorspronkelijke functie	kerkgebouw
Datering/Bouwjaar	1923



## Omvang bescherming

De bescherming betreft het KERKGEBOUW.

Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

## Inleiding

In 1923 tekende Johannes Mutters jr. in opdracht van de Kerkraad der Ned. Herv. Gemeente het ontwerp voor de zaalkerk aan het Wilhelminaplantsoen in De Kieviet. De kerk is in een traditioneel-ambachtelijke stijl uitgevoerd, waarbij de wijze waarop het siermetselwerk (met name in de toren) is aangebracht beïnvloed is door de Amsterdamse School. De stijl komt onder meer tot uitdrukking in de traditionele hoofdopzet met een zaal en in de detaillering met tuitgevels, steunberen en het toepassen van vlechtingen. In de kerk is een herinneringsplaquette aangebracht voor de bouw met de tekst: "Deze kerk is gebouwd / onder de kerkmeesters / J. Mansvelt. / G.F. Verboog. / architect was / Joh. Mutters. Jr." Op de wijzerplaten van het uurwerk op de toren is het jaar van voltooiing, 1924, verwerkt in de tekst: "AN / NO / 19 / 24".

In 1957 werden enkele wijzigingen doorgevoerd naar tekeningen van Chr. Nielsen, J.H.C. Spruit en W. van der Kuilen uit Amsterdam. Een aantal kozijnen, ramen en deuren werden vervangen of dichtgezet, waarbij het oorspronkelijke materiaal en de detaillering verloren is gegaan. In het interieur werd het orgel verplaatst van het liturgisch centrum naar de galerij aan de entreezijde. Ook werd de toegang tot de fietsenkelder gewijzigd. Hierdoor ontstond er ruimte voor een

vergaderzaal boven de consistorie. In de jaren tachtig van de 20<sup>ste</sup> eeuw werd de hellingbaan toegevoegd en volgden enkele wijzigingen in het interieur.

#### *Over de architect*

Johannes Mutters jr. (1858 Den Haag – 1930 Wassenaar) stamt uit een geslacht van timmermannen en meubelmakers. De firma H.P. Mutters was een timmer- en meubelfabriek uit Den Haag, die grote faam genoot op het gebied van interieurarchitectuur. Mutters startte zijn werkcarrière na een gedegen opleiding rond 1890 in Den Haag. Zijn vroege oeuvre is grotendeels in Den Haag gerealiseerd en is breed in type gebouwen (onder meer winkels (bijv. Hoogstraat 30, 1898), horeca (bijv. Dagelijkse Groenmarkt 37, 1889-1890), woonhuizen (bijv. Eisenhowerlaan 132, 1909) en in stijlen (eclectisch, overgangsarchitectuur, Art Nouveau) die hij toepaste. Onder het Haagse werk bevindt zich een aanzienlijk aantal rijksmonumenten. Mutters is onderscheiden tot ridder in de orde van Oranje-Nassau en het Franse Legioen vanwege zijn verdiensten als architect-decorateur van de Nederlandse afdeling van de Parijse Wereldtentoonstelling van 1900. In 1915 vestigde Mutters zich in Wassenaar, in zijn zelfontworpen villa Berkenhof in De Kieviet. Dit woonhuis annex kantoor stond aan de Berkenlaan 1 en werd in 1975 gesloopt. In De Kieviet ontwierp Mutters behalve de zes lokvinken uit de periode 1914 tot 1918 (onder meer Duinweg 1 (1914), Iepenlaan 8 (1914) en Prins Hendriklaan 7 (1918)), een kerk (Oranjelaan 2, 1923), een schoolgebouw (Buurtweg 16, 1922) en nog een groot aantal woonhuizen, zoals Berkenlaan 4 (1919), Duinvoetlaan 7 (1919), Duinweg 4 (1917), Mecklenburglaan 6 (1920) en Weteringlaan 11 (1919). Het woonhuis op Julianaweg 8, villa Zonnehof uit 1920, is beschermd als rijksmonument. Ook in de jaren '20 bouwde Mutters nog in De Kieviet, zoals Wilhelminaplein 5 (1928) en Wilhelminaplein 3 (1929). Ondanks dat verschillende huizen gesloopt zijn, zoals behalve Berkenhof ook Voorduin (Berkenlaan 3, gesloopt in 1974), resteren in Wassenaar nog zo'n twintig huizen van Mutters die op de inventarisatielijst van cultuurhistorisch waardevolle panden (GIP-lijst uit 2009) zijn opgenomen.

#### *Over de Kieviet*

Park de Kieviet is vanaf 1911 ontwikkeld op voormalig grondgebied van landgoed Groot Haesebroek. De Exploitatiemaatschappij Park De Kieviet en Wildrust onder directie van J.T. Wouters (1864-1932) en Joh. Mutters jr. (1858-1930) ontwierp de wijk tot in het detail, zoals het wegenplan, de verkaveling, de rooilijnen, de beplanting en de dwarsprofielen voor de wijk. De kavels varieerden in grootte en waren bedoeld voor vrijstaande villa's en twee-onder-een-kapwoningen. De bouw kwam vanaf 1912 op gang. In 1914 ging de gemeenteraad van Wassenaar akkoord met het plan, waarvan de realisatie inmiddels al in gang gezet was. Om belangstellenden te trekken werd een aantal modelvilla's gebouwd, zogenaamde lokvinken, naar ontwerp van architect Joh. Mutters jr. De eerste lokvink stamt uit 1914 en staat aan de Duinweg 1. De parkachtig aangelegde villawijk heeft stedenbouwkundig gezien twee hoofdmomenten, te weten het Wilhelminaplein met daaraan de kerk (1923) en de vijver. Voor de aanleg van de vijver, die al in het eerste plan uit 1910/1911 voorzien was, werd gebruik gemaakt van de bestaande loop van de Kaswetering. Het druppelvormige Wilhelminaplein en de daaraan gelegen kerk waren niet voorzien in de eerste opzet van de wijk. Het plein met plantsoen werd in 1914 ingepland en later volgden de ontwerpen om ruimte te maken voor de kerk (ingetekend in het plan uit 1918) en het schoolgebouw tussen de Oranjelaan en de Buurtweg (gebouwd in 1922). Ook werden andere algemene voorzieningen gerealiseerd, zoals een theetuin (ondergebracht in een voormalige dienstwoning van Groot Haesebroek (Buurtweg 14) en een postkantoor (Groot Haesebroekseweg 55a-b-57). De Kieviet maakt onderdeel uit van het van rijkswege beschermde dorpsgezicht van Wassenaar, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg'. Het Wilhelminaplantsoen waaraan de kerk ligt, is als rijksmonument beschermd.

## Stedenbouwkundige aspecten

Het kerkgebouw ligt ten zuidwesten van het Wilhelminaplantsoen en is centraal en beeldbepalend gelegen in de wijk De Kieviet. Het ligt op een wigvormige groenstrook tussen de Oranjelaan en de Nassaulaan. De voorgevel met de hoofdentree is gericht op het plantsoen.

## Architectonische beschrijving<sup>1</sup>

De zaalkerk is vanuit een nagenoeg rechthoekige plattegrond opgetrokken. Aan de noordwestzijde bevindt zich een toren en een entreeportaal voor de consistorie. De hoofdentree bevindt zich aan de noordoostzijde. Het hoofdvolume bestaat uit acht traveeën en heeft evenals de lagere uitbouwen aan de kopse zijden een zadeldak. De kopse gevels zijn uitgevoerd met tuitgevel. Het portaal is voorzien van een schilddak; de naaldspits van de toren van een tentdak met zeeg. Het opgaand muurwerk is verticaal geleed door de steunberen; de toren is verticaal geleed door siermetselwerk en galmgaten.

Het kerkgebouw is in baksteen in Vlaams verband opgetrokken. Het opgaand werk is voorzien van siermetselwerk onder meer in de vorm van uitkragende sierranden, staande rol- en strekkenlagen, blokverband, metsellagen en klezoren in donkere steen etc. Lek- c.q. onderdorpels zijn van natuursteen. De daken zijn gedekt met leien in maasdekking. De kerkranken zijn glas-in-lood gevat in dunne staalprofielen zonder kozijnen.

De hoofdentree bevindt zich in een ronde nis en heeft een rondboogvormige, dubbele deur met siersmeedwerk in hang- en sluitwerk en diefijzers voor de ruiten.

### *Interieur*

De kerkzaal heeft een open kapconstructie, waarbij de constructie bestaat uit samengestelde houten balken met stalen bout- en moerverbinding. Op de hoofdconstructie is een houten gordingenkap met dakbeschot aangebracht. De spanten rusten tegen de muur en zijn beëindigd met natuurstenen, gefrijnde consoles. De muren zijn voorzien van siermetselwerk met uitkragende delen, waaronder zaagtand- en bloklijsten. Door het plaatsen van de glas-in-lood ramen aan de buitenzijde van de vensters zijn er binnen diepe neggen, aan de onderzijde afgewerkt met schuine afzaten. Aan de noordoostzijde bevinden zich de hoofdentree en de orgelgalerij; aan de zuidwestzijde het liturgisch centrum. Het liturgisch centrum bevindt zich in een hoge, ronde muurnis.

## Waardstelling

Het kerkgebouw uit 1923 is vanwege de cultuurhistorische -, architectuurhistorische- en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van de wijk De Kieviet in het bijzonder;
- als een van de gebouwen van de woonwijk De Kieviet met een sociaal-culturele functie en -waarde;
- als vrijwel geheel gaaf bewaard voorbeeld van een zaalkerk in traditioneel-ambachtelijke stijl;
- vanwege de typologische betekenis van dit gebouw in het Wassenaarse oeuvre van Johannes Mutters jr als enige kerkgebouw;
- vanwege de gaaf bewaarde en karakteristieke hoofdvorm en eigentijds en voor de bouwstijl typerende materiaal- en kleurgebruik;
- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg' en aan een van rijkswege beschermd plantsoen;
- vanwege de markante en beeldbepalende ligging in het centrale deel van De Kieviet, namelijk aan het Wilhelminaplantsoen, de stedenbouwkundige plaats die de kerk inneemt in het ontwerp van de wijk en de 'landmark-functie' van de kerktoren.

---

<sup>1</sup> Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

## **Bijlagen**

Foto's situatie maart 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

## **Literatuur/bronnen**

Gemeentearchief/bouwdossiers/ GAW 262; bezoek ter plaatse 20 maart 2012; [www.bonas.nl](http://www.bonas.nl); [http://nl.wikipedia.org/wiki/Johan Mutters](http://nl.wikipedia.org/wiki/Johan_Mutters); Bewonersvereniging 'De Kieviet', 'Een eeuw Park de Kieviet 1910-2010', 2010;  
Lit, R. van, et.al, 'Jong Monumentaal Wassenaar', 2003;  
'Moderne bouwkunst in Wassenaar 1900-1965', 2007, uitgave Comité Open Monumentendag Wassenaar.

## **Disclaimer**

Deze redengevende omschrijving is door een onafhankelijke adviseur in architectuurhistorie, mevr. drs. M.J.C. Laméris van TasT, projecten voor tastbaar erfgoed, opgesteld. Aan deze omschrijving kunnen geen rechten worden ontleend. Het al dan niet opvolgen van de adviezen/toepassen van de omschrijving en op welke wijze valt geheel onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever c.q. degene die de adviezen opvolgt/de omschrijving gebruikt. Eventuele directe of indirecte gevolgen zijn op geen enkele wijze toerekenbaar aan de adviseur en/of TasT.